

10.06.2011

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite OM 13/41/2010, OM026:00/2010

Asia **OKM Lausunto Kansalaisaloitetyöryhmän mietintö**

Oikeusministeriö on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä lausuntoa kansalaisaloitetyöryhmän mietinnöstä, johon sisältyy ehdotus kansalaisaloitelaiksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Viime vuosina kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ja niiden kehittämistä on arvioitu usealla eri tasolla. Kansalaisten mahdollisuutta aktiivisesti osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan toimintaan ja kehittämiseen on pidetty tärkeänä. Työryhmän valmisteleva ehdotus kansalaisaloitelaiksi on kannatettava ja tärkeä avaus kansalaisten aktiivisuuden lisäämiselle. Siksi opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa, että ehdotuksessa kansalaisaloitelaiksi tulee aidosti varmistaa kaikkien kansalaisten tasapuolinen mahdollisuus käyttää ko. menettelyä.

Ehdotuksessa kansalaisaloitelaissa on kyse perustuslain muutoksen (HE 60/2010 vp) edellyttämästä täydentävästä sääntelystä. Perustuslaissa säädetään oikeudesta tehdä eduskunnalle kansalaisaloite ja siitä, että aloitteen tulee kohdentua lainsäädäntöasioihin. Ehdotetussa kansalaisaloitelaissa säädetään aloitteen tekemiseen liittyvistä menettelyistä. Kansalaisaloite voisi olla joko lakiehdotus tai ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä. Ehdotuksessa todetaan, että vireillepanijoille ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä on helpompi vaihtoehto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, että kummankaan tyyppisen kansalaisaloitteen tekeminen ei saisi muodostua liian vaativaksi, jolloin se sulkee pois osan kansalaisista. Varsinainen lainsäädäntötyö on erittäin vaativaa yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten arviointineen. Ehdotetussa kansalaisaloitelaissa tulee minimoida riskit aloitteiden tekemismahdollisuuksien karkaamisesta tavallisten kansalaisten käsistä.

Koulutus- ja tiedepolitiikan kannalta 50 000 kannattajan vaatimus on katsottava suhteellisen pieneksi vähimmäisvaatimukseksi. Näin erityisesti siksi, että kansalaisaloitteita varten ollaan tekemässä internetin kautta toimivaa sähköistä järjestelmää. Nykyisessä facebook-maailmassa esimerkiksi korkeakouluopiskelijoiden värväminen aloitteiden kannattajiksi on sangen helppoa. Tätä korostaa se lähtökohta, että kannatusilmoituksen allekirjoittajia koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota nykyisten resurssien riittävyyteen eduskunnassa ja valtioneuvostossa. Onnistuakseen hanke tarvitsee riittävät resurssit heti alusta alkaen. Eduskunnalle voidaan arvioida koituvan esityksestä merkittävää lisätyötä. Samoin tilanteessa, jossa vireillepanoesityksiä siirretään jatkossa laajemmin eduskunnan päätöksellä valtioneuvoston jatkovalmisteluun, on vaarana riittämättömät lainsäädäntöresurssit hallitusohjelmien toteuttamiseen. Merkittävien yhteiskunnallisten asioiden säädöstyöhön ja sitä kautta uudistuksien etenemiseen liittyen esitys tuo mahdollisuuden suoraan kansalaisvaikuttamiseen vaihtoehtoisten lakiesitysten kautta. Kansalaisvaikuttamisen vahvistamisen toisena puolena on tällöin tilanteet, joissa uudistukset hidastuvat tai niitä ei ehditä käsitellä vaalikauden aikana.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että vahva tunnistautumisen on ehdotetussa kansalaisaloitteessa tarpeen. Muuten on vaarana, että kansalaisaloiteasia saattaa sekaantua erilaisiin epävirallisiin nettikyselyihin. On kuitenkin pidettävä erityistä huolta siitä, että vaatimus vahvasta sähköisestä tunnistaumisesta ei vinouta sitä kansalaisten joukkoa, jotka voivat hyödyntää ko. vaikuttamisenmenettelyä. Nykyiset kaupalliset järjestelmät voivat asettaa rajoituksia tälle mahdollisuudelle.

Jokaisella kansalaisella tulisi olla oikeus ja mahdollisuus vahvaan sähköiseen tunnistautumiseen ja siihen kuuluvien välineiden käyttöön. Sähköinen identiteetti olisi tällöin eräänlainen kansalaisoikeus. Jokaisen kansalaisen tunnistaumisoikeuden varmistaminen edellyttäisi myös muun kuin yksinomaan verkkopankki- tai mobiilijärjestelmiin liittyvän tunnistautumisen kehittämistä.

Perinteinen kirjallisesti tapahtuva henkilötietojen keruu Väestörekisterikeskuksen tarkastamista varten sisältää aina mahdollisuuden myös tietojen väärinkäyttöön. Jo senkin takia on kannatettavaa, että henkilötunnuksia ei kannattajalta edellytetä. Myös tietojen hävittämisvelvollisuuden noudattaminen on ensiarvoisen tärkeää. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää kansalaisaloitteen vireillepanijoiden ja edustajien ohjaukseen ja neuvontaan henkilötietojen käsittelystä ja hävittämisvelvollisuudesta.

Lopuksi opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että mietinnössä on melko vähän viittauksia nuorisoon, vaikka 18-28 -vuotiaat äänioikeutetut kuuluvat nuorisolain mukaisesti nuorisoon. Nuorisolaissa ei ole mainintaa nuorten kuulemisesta valtakunnan tasolla, joten kansalaisaloite siinä mielessä lisää nuorten vaikutusmahdollisuuksia.

Kansliapäällikkö

Harri Skog

Lainsäädäntöneuvos

Salla Kalsi

TIEDOKSI

Opetusministeri

Kulttuuri- ja urheiluministeri

Valtiosihteerit

Erityisavustajat

Opetus- ja kulttuuriministeriön osastot ja erillisyyksiköt